

Савченко Тетяна Леонідівна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1255-2745>

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ВЧИТЕЛІВ

Савченко Т. Л. Психологічні чинники професійного самоздійснення вчителів. У статті подано результати теоретико-експериментального психодіагностичного дослідження за темою НДР “Психофізіологічне забезпечення професійного самоздійснення фахівця в умовах соціально-економічних перетворень”, 2016-2018 р.р.

Ключові слова: самоздійснення, професійне самоздійснення вчителів, чинники професійного самоздійснення, регресійний аналіз.

Савченко Т. Л. Психологические факторы профессионального самоосуществления учителей. В статье представлены результаты теоретико-экспериментального психодиагностического исследования, тема НДР «Психофизиологическое обеспечение профессионального самоосуществления профессионала в условиях социально-экономических изменений», 2016-2018 г.г.

Ключевые слова: профессиональное самоосуществление учителей, факторы профессионального самоосуществления, регрессивный анализ.

Постановка проблеми. У зв'язку з реформами, які відбуваються у системі працевлаштування, економічною кризою, військовим конфліктом у східних регіонах країни і масовою міграцією людей, проблема професійного самоздійснення індивіда набула особливого значення. Виступаючи як одне із найважливіших видів життєвого самоздійснення, професійне самоздійснення характеризується високим рівнем розкриття особистісного та професійного потенціалу, розвитком здібностей з широким використанням професійного досвіду та здобутків в професійній діяльності.

Методики та результати дослідження. На протязі 2016-2018 років, нами було проведено теоретико-експериментальне дослідження, в якому взяли участь 183 вчителі. З метою проведення дослідження нами було використано: Опитувальник професійного самоздійснення; Мотивація професійної діяльності (методика К.Замфір, модиф. А. Реана); Шкала самоефективності Р. Шварцера та М.Єрусалова; Самоактуалізаційний тест Е. Шострома (САТ). Отримані дані пройшли статистичну обробку та теоретичне узагальнення [1, с. 143-151].

Визначення чинників професійного самоздійснення проводилося за допомогою лінійного регресійного аналізу (метод Stepwise).

Результати обробки даних для визначення чинників загального рівня професійного самоздійснення виявилось, що найбільш значущою стала «шкала ціннісних орієнтацій», яка визначає, якою мірою людина поділяє цінності, властиві особистості що самоактуалізується і утворює блок цінностей. Вони набувають реалізації в поведінці необхідній для здатності організувати і здійснити власну діяльність, для досягнення певної мети. Отже, шкала ціннісних орієнтацій справляє найбільш виражений вплив на можливість професійного самоздійснення, що доводиться наявністю доволі високого коефіцієнта множинної регресії $R=0,43$ та кількості поясненої дисперсії $R^2=0,19$. Другим за значущістю чинником загального професійного

самоздійснення вчителів виявилася «самоефективність» – $R=0,57$; $R^2=0,32$. Це означає, що переконання людини щодо ефективності її дій для досягнення певної мети, справляє вагомий вплив на можливість професійного самоздійснення. **Третім чинником** виявилася «зовнішня негативна мотивація», яку визначали за тестом «Мотивація професійної діяльності». Вона пов'язана з зовнішніми обставинами, яке виявляється у вигляді страхів покарання чи осуду з боку керівництва, співробітників і оточуючих взагалі – $R=0,67$; $R^2=0,45$.

Результати обробки даних для визначення чинників **рівня внутрішньо професійного самоздійснення** показало, що найвагомим чинником виявилася «самоефективність», що доводиться високим коефіцієнтом множинної регресії $R=0,53$ та кількістю поясненої дисперсії $R^2=0,28$. **На другому місці** знаходиться «шкала ціннісних орієнтацій» – $R=0,61$; $R^2=0,38$. **На третьому місці** знаходиться зовнішня негативна мотивація, яка пов'язана з покараннями або заохочуваннями – $R = 0,68$; $R^2 = 0,47$.

Для визначення чинників **рівня зовнішньо професійного самоздійснення** вчителів було побудовано 4 регресійні моделі, які виявились достатньо інформативними. **Найвагомим чинником** рівня зовнішньо професійного самоздійснення вчителів виявилася «шкала ціннісних орієнтацій», що доводиться високим коефіцієнтом множинної регресії $R=0,47$ та кількістю поясненої дисперсії $R^2=0,22$. **На другому місці** знаходиться «зовнішня негативна мотивація» – $R=0,59$; $R^2=0,35$. **На третьому місці** знаходиться шкала поглядів на природу людини, яка пов'язана з покараннями або заохочуваннями – $R=0,66$; $R^2=0,44$. **На четвертому місці** виявилася «самоефективність» – $R=0,70$; $R^2=0,50$.

Висновки. За результатами регресивного аналізу видно, що обрані методики містять показники, які можна розглядати в якості виражених чинників професійного самоздійснення фахівців. **Найбільш вагомим** та інформативним чинником загального та зовнішньо професійного рівня професійного самоздійснення вчителів виявилася **шкала ціннісних орієнтацій** фахівця. **Другим** за інформативністю чинником, виявляється **самоефективність** – переконання людини щодо ефективності її дій для досягнення певної мети. **Третє місце** при визначенні впливу на рівень професійного самоздійснення посіла **зовнішня негативна мотивація**. **На четвертому місці**, знаходиться **шкала поглядів на природу людини**, яка вимірює ступінь конструктивності поглядів, здатність переживати у всій повноті теперішній момент життя, відчувати нерозривність минулого, сьогодення і майбутнього.

Визначені нами чинники впливають на професійне самоздійснення вчителів, сприяють самоусвідомленню і глибинному розумінню психологічних процесів, що у свою чергу сприяє розкриттю творчого і духовного потенціалу людини і досягненню вершин професійної самореалізації.

Список використаних джерел

1. Савченко Т. Л. Підсумки планового дослідження основних психологічних чинників професійного самоздійснення вчителів. / Т.Л. Савченко. – Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том V: Психофізіологія. Психологія праці.

Експериментальна психологія. – Випуск 18. – К., 2018. – С. 143-151.